

Pehe: Ústava se ukázala být poměrně děravým dokumentem

Prezidentské pravomoci jsou dostatečné, je však třeba je upřesnit

Stranické šarvátky při poslední volbě prezidenta i fakt, že právě stranické zájmy mohou v budoucnu silně ovlivnit jeho volbu, způsobily, že se ve veřejnosti začaly ozývat hlasy volající po přímé volbě prezidenta. Většina politických stran tehdy tuto možnost odmítla. V předvolební anketě, kterou připravily ZN, se však již souhlasné hlasy objevily. ZN v této souvislosti oslovily ředitele politického odboru Kanceláře prezidenta republiky Jiřího PEHEHO.

■ Myslíte si, že v naší společnosti skutečně již nazrála situace natolik, aby se řešila i přímá volba prezidenta?

„Změna způsobu volby prezidenta je jenom jednou z několika ústavních změn, ke kterým by mohlo dojít. Ústava se totiž ukázala být poměrně děravým dokumentem, který neřeší některé krizové situace. Proto jako celek potřebuje určité úpravy a v jejich rámci by bylo dobré se podívat i na způsob, jakým je volen prezident. Volba Parlamentem, tedy politickými stranami, je totiž v rozporu s tím, čím má prezident v české politické kultuře být. Tedy nadstranický arbitr. Tím, že je volen stranami, je jimi samozřejmě částečně podvazován.

Tento způsob je také velmi nevýhodný pro známé politiky, protože jakmile v našem přepartajničeném systému má někdo nějakou nálepku, asociaci s nějakou stranou, tak i když je to politik velmi populární, kterého by lidé rádi zvolili, nemá šanci být zvolen.“

■ Politické strany se však v anketě vyjadřovaly proti posílení pravomocí prezidenta. Co si o tom myslíte vy?

„Nedomnívám se, že je nutné měnit pravomoci prezidenta. Jsou v podstatě v pořádku, ale jsou v nich určité nelogičnosti.“

■ Například jaké?

„Třeba způsob, jakým prezident sestavuje vládu. Má sice silné pravomoci, ale nejsou jasně formulovány. Ústavy okolních států mají přesně stanoveny lhůty, dokdy musí být jmenován předseda vlády, dokdy musí být sestavena vláda. To v naší Ústavě není. Jsou tam i další věci, které by se měly upřesnit.“

■ Neměly by se tedy přece jen pravomoci ještě rozšířit?

„Stálo by za zvážení, zda by se neměla obnovit prezidentská legislativní iniciativa, která byla zaktovena v československé ústavě. To bylo dobré, neboť prezidentský

úřad je nadstranická instituce, která může sledovat obecnější zájem. Jeho legislativní iniciativa by nijak neoslabovala význam Parlamentu.“

■ Našel byste v Ústavě ještě nějaké prohřešky?

„Zdá se mi nelogické, že v českém ústavním systému máme

dvojí veto. Praxe je totiž taková, že Sněmovna schválí zákon, který Senát odmítne. Senát je však přehlasován a zákon v tomtéž znění je vetován prezidentem. Prezident je opět přehlasován dolní komorou Parlamentu. A zákon platí. Domnívám se, že v případě, že Senát i prezident zákon odmítnou, mělo by to být absolutní veto.“

■ Sociální demokraté kritizují Ústavu, že neřeší, zda prezident má pouze jmenovat premiéra, který pak sestaví vládu, nebo zda má hlava státu přímo do sestavování vlády vstupovat.

„V našem systému musí presi-

dent premiéra jmenovat. Pak však dochází k takové situaci, že jsme měli dva premiéry vedle sebe. Jednoho, který ještě stále vládl, a druhého, který již byl jmenován, ale neměl ještě vládu. V cizině existuje institut designovaného premiéra, který předstoupí před prezidenta s návrhem vlády a teprve pak je jmenován.

I pravomoci prezidenta při sestavování vlády jsou u nás nelogické. Prezident jmenuje pouze premiéra a pak se již nemá vyslovovat ke složení vlády, neboť musí schválit ty ministry, které mu premiér předloží. V rozhodování o tom, kdo bude premiérem, by mělo ale přece hrát důležitou roli i to, jakou vládu mu premiér předloží. Prezident by se měl rozhodovat, zda bude, či nebude jmenovat premiéra i podle složení vlády, protože to rozhoduje o tom, zda vláda projde při hlasování v Parlamentu. Proto si myslím, že by větší pravomoci prezidenta při samotném sestavování vlády byly na místě.“

■ Ústava prý také vůbec nepočítá s tím, že by prezident nemohl vykonávat svou funkci.

„Samozřejmě že s tím počítá. Podle Ústavy část pravomocí přechází na premiéra a část na předsedu Sněmovny. Na jeden případ se však skutečně zapomnělo, a to, že nepřechází na nikoho pravomoc vypsání volby. Mohlo by tedy zcela teoreticky dojít k absurdní situaci, kdy by prezident nemohl vykonávat svou funkci, jeho pravomoci by byly převedeny, došlo by k volbám, v nichž by nastal volební pat, proto se nepodařilo třikrát za sebou sestavit novou vládu a měly by se vypsát nové volby, ale nebyl by nikdo, kdo by to mohl udělat. Nastala by ústavní krize, kterou by jistě Parlament zvládl, ale je to zbytečné. Také si myslím, že převod pravomocí prezidenta na předsedu Sněmovny je problematický. Po volbách by předseda Sněmovny, který je sám straníkem, měl jmenovat premiéra. Mohlo by se tak stát, že by jmenoval sám sebe. Pokládal bych za účelnější, kdyby pravomoci prezidenta přecházely na předsedu Senátu, neboť Senát nekontroluje vládu a nemá k ní žádný jiný přímý vztah.“

SÁRKA HELMICOVÁ

ZMĚNA ZPŮSOBU volby prezidenta je jenom jednou z několika ústavních změn, ke které by mohlo dojít, řekl ředitel politického odboru KPR Jiří Pehe.
Foto ZN LEOŠ CHODURA